

Gemengde relaties & gemengde gevoelens

Tips & tricks voor succesvolle
aanvaarding en hulpverlening

ella

kenniscentrum
gender en etniciteit

Gemengde relaties & gemengde gevoelens

Tips & tricks voor succesvolle
aanvaarding en hulpverlening

Inhoudstafel

Inleiding	5
Waarom dit cahier?	6
Doelstellingen van dit cahier?	8
1 Relatievorming & partnerkeuze	9
Wie zegt dat liefde blind is, liegt?	10
De invloed van familie op partnerkeuze	10
2 Weerstand van familie, vooroordelen m.b.t. 'gemengde relaties'	13
Cultuurverschil	13
De ene interetnische/interreligieuze relatie is de andere niet	14
Van probleemloze acceptatie tot geen acceptatie	15
3 Genderongelijkheid	16
Genderongelijkheid & partnerkeuze	16
'Religieus verbod'	17
4 Beleving door ouders	19
Bezorgdheden en angsten	19
Veel vragen	20
5 Beleving door koppels/partners/jongeren	21
Gevoelens van machteloosheid	21
Nood aan luisterend oor en begrip	22
Nood aan ondersteuning	22
Culturaliseren van relatieproblemen	24
Verrijkend & verschillend	25
6 Strategieën voor koppels om acceptatie te bevorderen & tips ter ondersteuning	26
Via tussenpersonen/vertrouwenspersonen	27
Via de directe aanpak	29
Via zorgvuldige kennismaking	30
Via kennismaking 'met voorbedachte rade'	31
Bemiddeling	31
Onderhandelen en compromissen zoeken	31
Breuk niet accepteren en communicatiekanalen openhouden	34
Contact opzoeken met 'lotgenoten'	36
Communicatie tussen ouders onderling	37
7 Hulpverlening & tips voor hulpverleners	40
Visie en houding ten opzichte van de hulpvragende partij	43
Vooroordelen vermijden	44
Bieden van mogelijkheden en hulpbronnen	46
Bronnenlijst	51
Literatuurtips en film	52
Woordenlijst	53
Colofon	56

Inleiding

Steeds meer vrouwen en mannen kiezen een partner uit het buitenland of met een andere religieuze of etnische achtergrond. Terwijl deze gewoonte tot voor kort uitzonderlijk was, zorgen maatschappelijke veranderingen zoals globalisering, media, nieuwe communicatietechnologieën etc. ervoor dat we ons niet langer gebonden voelen tot de eigen groep wanneer het om het uitkiezen van die droomprins of prinses gaat. Bovendien wordt onze samenleving ook steeds diverser, en dus ook de keuzemogelijkheid aan partners.

Of het dus nu gaat om vakantie-reizen, studiereizen, of gewoon de directe omgeving – het wordt alsnog moeilijker te ontsnappen aan het feit dat onze partnerkeuze zich niet langer beperkt tot de eigen groep. Partnerrelaties die buiten de zgn. eigen groep worden aangegaan worden dan ‘gemengde relaties’ genoemd.

Er is sprake van ‘gemengde relaties’ wanneer een relatie/huwelijk met iemand uit een andere religieuze of etnische¹ achtergrond plaatsvindt. *Bijvoorbeeld een huwelijk tussen een Hindoeman en een Katholieke vrouw of een Koerdische vrouw en een Iraanse man, ookal zijn ze beide geboren en getogen in hetzelfde land.*

Zulke keuzes zijn echter niet altijd evident. Niet alleen omdat ze op een aantal praktische moeilijkheden kunnen stoten, maar ook omdat er binnen de dichte omgeving weerstand kan bestaan tegen een dergelijke ‘gemengde relatie’.

Dit cahier probeert hieraan tegemoet te komen door strategieën aan te reiken aan jongeren/koppels om acceptatie te bevorderen en de bespreekbaarheid van het thema te verhogen. We geven ook meer achtergrondinformatie te geven m.b.t. het thema ‘gemengde relaties’, en bieden de hulpverlening tips & tricks aan voor een veel adequatere begeleiding en ondersteuning van hulpvragers in de context van gemengde relaties.

In sociologische termen vallen ‘gemengde relaties’ onder de noemer heterogame relaties (‘buiten de sociale groep’), bvb. Hindoe versus Katholiek of arbeider versus kaderlid, en dit in tegenstelling tot homogame relaties (‘binnen de sociale groep’), bvb. een relatie tussen twee mensen van adellijke afkomst of een relatie tussen twee Turkssprekende mensen met een Turkse achtergrond. Heterogame en homogame relaties hebben betrekking op resp. verschillen en gelijkenissen in (identiteitsbepalende) factoren/kenmerken zoals afkomst, religie, taal, diploma, inkomen, vestigingsplaats ...

.....

¹ Etniciteit: zie ‘Woordenlijst’ achteraan

Waarom dit cahier?

Terwijl 'gemengde relaties' voor sommigen een vanzelfsprekendheid zijn, stoten dergelijke relaties of huwelijken – vooral in de beginfase – op veel **weerstand** bij veel families.

De reacties van familieleden, vrienden en omgeving op 'gemengde relaties' variëren van racistisch, afwijzend, argwanend, nieuwsgierig tot enthousiast. Dit geldt voor alle groepen – of ze nu wit, bruin of zwart zijn. Door de weerstand van ouders of de bredere familiekring moeten 'gemengde koppels' noodgedwongen een **moeilijk aanvaardingsproces** ondergaan. Deze koppels moeten zich vaak dubbel bewijzen naar de omgeving en hun relatie verdedigen. De druk die daardoor ontstaat kan veel stress en onzekerheid veroorzaken. Jongeren die in een zo'n moeilijke situatie zitten hebben vaak angstgevoelens. Ze willen hierover praten met anderen die hun partnerkeuze niet veroordelen, en moeten vaak lang zoeken alvorens ze een luisterend oor vinden (Huijnk, 2011; Clycq, 2009; Casier et al, 2006).

Hoe families en de directe omgeving de relatie afwijzen of hier voor openstaan zal afhangen van de **culturele en sociale verschillen** die worden ervaren. Dit kan gaan van de *etnische herkomst, sociale achtergrond, religie, geografie, taal, klasse, leeftijd, sekse, huidskleur, opleidingsniveau, beroep...* Naarmate deze verschillen als groter worden gezien door de nabije omgeving, zal de kans op een afwijzende reactie groter zijn. Bijvoorbeeld katholieke Vlaamse ouders die de Katholieke leer heel belangrijk vinden, zullen minder weerstand tonen als hun zoon/dochter een relatie begint met Katholieke Irakees, dan met Islamitische Irakees. Iemand met dezelfde religie zouden ze meer kunnen aanvaarden, terwijl de weerstand naar een moslim toe veel groter kan zijn.

We beperken ons hier tot de relaties tussen mensen met een verschillende etnische origine (interetnisch) of religieuze achtergrond (interreligieus). Deze kunnen echter niet los worden gezien van andere factoren. Klasse, leeftijd, inkomen, diploma etc spelen evenzeer een rol in de manier waarop de omgeving op een bepaalde relatie zal reageren.

Het kan immers goed zijn dat een relatie tussen een Afrikaanse man en een witte vrouw op weerstand zou worden onthaald door de onmiddellijke omgeving. Wanneer die Afrikaanse man een hoog diploma heeft en veel geld verdient kan het echter goed zijn dat die weerstand plots veel minder groot is. Dit voorbeeld toont aan dat het verschil in (etnische) achtergrond op zich niet alles verklaart, maar altijd in relatie moet worden gezien met andere factoren.

Uit onze bevraging van personen in een 'gemengde relatie' is gebleken dat elk individueel verhaal anders is maar dat er ook veel gelijkenissen zijn in het aanvaardingsproces door de directe omgeving/familie. Ook verschillende buitenlandse onderzoeken naar interetnische/interreligieuze relaties bevestigen deze bevindingen (zie Huijnk, 2011; Kalmijn, 2006; Kalmijn, 1998).

In de periode van februari 2011 tot september 2011 heeft ella vzw in het kader van het project 'gemengde relaties' twintig diepte-interviews afgenomen met 'gemengde paren', personen uit hun dichte omgeving, jongeren en hulpverleners. We peilden naar de ervaringen, meningen m.b.t. de (niet-) aanvaarding van gemengde relaties, de bespreekbaarheid ervan, strategieën die koppels (zouden) hanteren bij weerstand tegen een gemengde relatie, de nood aan ondersteuning, tools die hulpverleners en begeleiders hanteren én de informatie die zijn missen bij deze ondersteuning. Aanvullend werden acht focusgroepen georganiseerd met jongeren en ouders over het thema om na te gaan hoe het intergenerationele dialoog m.b.t. het thema leeft. Opzet was om op basis van deze bevragingen, ervaringen en literatuur een zo concreet mogelijk beeld te krijgen van de thematiek, de belevenissen en de noden bij zowel koppels/jongeren als bij de hulpverleners.

Gesprekken met hulpverleners en jonge koppels heeft ons geleerd dat **in de hulpverlening en welzijnsector nog grote onwennigheid** bestaat in het begeleiden en ondersteunen van 'gemengde koppels'. Het gebrek aan kennis en inzicht in interculturele relaties, en de dynamieken die deze gezinnen kenmerken zorgt ervoor dat vele hulpverleners moeilijkheden ervaren om op een adequate wijze in te spelen in de problematieken die zich binnen zulke koppels/families voordoen (ella vzw, 2011).

Doelstellingen van dit cahier?

Met dit cahier willen we **jongeren en koppels** versterken in hun strijd om *aanvaarding* en in hun pogingen tot dialoog met hun omgeving. We willen de lezer een breder inzicht verschaffen in de achterliggende factoren, redenen en mechanismen die de familiale weerstand in de hand werken of juist wegwerken. We hopen hiermee ook de *bespreekbaarheid* van het thema te verhogen.

Naar de **hulpverlening, begeleiders van jongeren** toe willen we achtergrondinformatie en 'tools' aanreiken om dit fenomeen te kunnen kaderen met het oog op een betere ondersteuning en begeleiding van die jongeren (en hun ouders). Verder hopen we dat dit cahier nuttig kan zijn voor (socio-culturele, educatieve...) organisaties en hun leden, en individuele personen, om dit thema bespreekbaar te maken.

Dit cahier biedt in een notendop informatie over

- Relatievorming & partnerkeuze
- Vooroordelen en de beeldvorming die leven m.b.t. 'gemengde relaties'
- Gender(on)gelijkheid
- Beleving door ouders
- Beleving door koppels/partners/jongeren
- Strategieën om acceptatie te bevorderen & tips ter ondersteuning
- Hulpverlening & tips voor hulpverleners
- Aanbevolen literatuur

We willen beklemtonen dat er geen eenduidige of pasklare antwoorden, oplossingen of 'formules' bestaan in het omgaan met (familiale) weerstand tegen 'gemengde relaties'. Met de aangeboden informatie willen we de lezer meer inzicht geven in die mogelijke weerstand en welke dynamieken meespelen. Elk individuele case is uiteraard een uniek verhaal, en niet alle 'gemengde relaties' hoeven tot problemen te leiden. Een aantal algemene aandachtspunten kunnen echter nuttig zijn indien zich mogelijke problemen voordoen.

1

Relatievorming & partnerkeuze

Vaak hebben jongeren én ouders een (ideaal)beeld van hun toekomstige partner of schoondochter/zoon: de (fysieke) eigenschappen waaraan zij/hij (en haar/zijn familie) zou moeten voldoen, bepaalde familiale 'standaarden' die men belangrijk vindt en zoveel meer.

Karen en Yasmine zijn boezemvriendinnen en vertellen over hoe hun ouders denken over hun toekomstige prins op het witte paard.

Karen (21 jaar): "Mijn ouders dromen van een schoonzoon die zoals mij in de jeugdbeweging zit, Handel studeert, liefst wiens ouders ook arbeiders zijn zoals mijn ouders. Ze zouden zich beter voelen bij hen, zeggen ze dan. Ik zie wel dat mijn moeder Pieter, mijn klasgenoot, apprecieert. Ze vraagt soms of we mekaar zien in het jeugdhuis."

Yasmine (22 jaar): "Mijn ouders dromen van een schoonzoon zoals Issa; de jongste zoon van de winkeluitbaters waarmee mijn ouders goed bevriend zijn en waarmee ik goed overeenkom. We zitten in dezelfde klas. Mijn ouders vinden het goed dat Issa's ouders naast het Nederlands ook Arabisch spreken, dezelfde beroep hebben, een winkel uitbaten, in de zomer vaak naar Tunesië op reis gaan op bezoek bij familieleden etc. Mijn ouders spreken hier nooit openlijk over, maar ik denk dat zij hier wel stiekem over dromen."

Verwachtingen van ouders kunnen soms sterk verschillen van die van de kinderen en omgekeerd. Zo juichen ouders/omgeving sommige relaties toe en keuren anderen die dan weer af. Ouders en kinderen hebben overal ter wereld dezelfde conflicten over partnerkeuze. Doorgaans willen ouders een schoonzoon of -dochter uit 'een goed gezin', met dezelfde etnische en religieuze achtergrond (Dubbs S, 2011; Huijnk W, 2011; Clycq N, 2009, Casier et al., 2006).

Wie zegt dat liefde blind is, liegt?

Een gezonde relatie is een relatie die in balans is, emotioneel maar ook rationeel. Veel onderzoeken tonen aan dat de partnerkeuze niet louter op basis van toevallige gevoelens gebeurt. Verschillende elementen kunnen ertoe bij dragen dat je juist op die persoon verliefd wordt, en niet op iemand anders. Wie zegt dat de liefde blind is, heeft in feite dus ongelijk. Zaken worden altijd afgewogen, bewust of onbewust.

Mensen uit de hoogste/laagste inkomensklasse gaan bijvoorbeeld doorgaans meestal binnen de eigen groep op zoek naar een (huwelijks)partner. Zo gaan rijke mensen bijvoorbeeld meestal met mensen uit een vergelijkbare sociale stand om, waardoor de kans groter is dat ze een partner uit datzelfde sociale milieu zullen tegenkomen. Andere factoren die meespelen zijn de opleidingsgraad, je netwerken, de plaats of streek waar je woont/werkt/studeert/uitgaat, de taal of talen die je spreekt en waar je ouder(s) opgegroeid zijn.... Opvallend is bijvoorbeeld dat de scholingsgraad van vrouwen en mannen die een 'gemengde relatie' aangaan redelijk hoog is.

De invloed van familie op partnerkeuze

Familie speelt zeker een belangrijke rol wanneer het op partnerkeuze neerkomt. Het idee dat we ons vormen van een 'ideale partner' is bewust of onbewust vaak een weerspiegeling van de verwachtingen van de familie en directe omgeving. De wijze waarop deze familie invloed doorwerkt kan echter sterk verschillen.

Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door impliciete sociale sturing, bijvoorbeeld onder de vorm van subtiele opmerkingen als *"Goh, dat kan toch niet makkelijk zijn met iemand van een andere religie, nietwaar?"*.

Zo is de kans groot dat de ouders van Mieke in Peter, hun aardige buurjongen die bij de Chiro zit en Grieks-Latijns studeert, als een ideale partner zien voor hun dochter. De ouders van Aicha zullen stiekem ook hopen dat ze voor Ahmed zal vallen, de oudere zoon van een aangetrouwde familie die gestudeerd heeft, goed zijn kost verdient en dezelfde taal spreekt als de ouders van Aicha.

Expliciet kan echter ook. Denken we bijvoorbeeld aan autochtone ouders die hun dochter liever niet zien thuiskomen met "een Marokkaan of een Turk" omdat die "hun vrouwen onderdrukken". Of aan marokkaanse ouders die hun dochter liever niet met een niet-moslim zien trouwen.

Voor de meeste jongeren is de instemming van de ouders met de mogelijke partnerkeuze belangrijk. Hoewel een zekere sturing door ouders kan bestaan, is de partnerkeuze meestal ook (en vooral) een keuze van de kinderen, die op hun beurt door een aantal sociale voorkeuren en verwachtingen wordt beïnvloed.

Om opvattingen en verwachtingen van ouders over relaties te begrijpen moeten we (net zoals bij de jongeren) rekening houden met factoren zoals *leeftijd, sociaal-culturele achtergrond, migratiecontext/verleden, scholingsgraad, beroep, plaats van opvoeding, klasse, etnische achtergrond, genderpatronen, de religie (van de ouders) en de mate van religiositeit, familierelaties, familiestructuren...* Ouders willen altijd bepaalde aangeleerde opvoedingspatronen en overtuigingen (bewust of onbewust) doorgeven aan hun kinderen. De taal, religie, bepaalde waarden, tradities, gewoonten, familiegeschiedenis, familiebanden of relaties....

Bij etnisch-culturele en religieuze minderheden zal deze overdracht vaak op een veel explicietere wijze gebeuren. Zij bevinden zich immers in een 'minderheidspositie' waardoor de wens om eigen opvoedingspatronen en overtuigingen door te geven meer aanwezig kan zijn. Denk maar aan het belang dat wordt gehecht aan de overdracht van taal eens men migreert. Dat laatste kan soms tot spanningen leiden tussen de ouders en de jongeren.

Het belang dat wordt gehecht aan de overdracht van culturele gebruiken en waarden geldt trouwens niet enkel bij minderheden, maar ook bij dominante groepen. De bezorgdheid om een continuïteit, voortzetting van gemeenschappelijke waarden en normen vindt overal plaats. Alleen verschilt de **intensiteit van de conflicten rond deze vraag van gezin tot gezin** (Dubbs, S., 2011). Denk weer aan het voorbeeld van migratie en taal. Het doorgeven van je moedertaal wordt pas een 'issue' wanneer je je in een omgeving bevindt waarin deze taal niet automatisch wordt doorgegeven (via school, media, directe omgeving). Het resultaat is dat je als ouder 'strenger' zal moeten toezien op het doorgeven van de moedertaal.

Wanneer ouders erg negatief zijn over interetnische of interreligieuze relaties, houden jongeren daar in meer of mindere mate wel rekening mee. Uit Noord-Amerikaans¹ onderzoek weten we dat de afwijzende houding (van de ouders en de samenleving) ten aanzien van een interetnische relatie tussen blanken en Afro-Amerikanen door vele jongeren wordt overgenomen. Zulke relaties zullen worden vermeden om eventuele conflicten met hun directe omgeving uit de weg te gaan.

De mate van 'eigen keuze' of beïnvloeding hangt ook af van andere zaken, zoals de mate waarin je als jongere ingebed bent in de omgeving, sociale factoren, persoonlijkheidskenmerken... En aangezien onderzoek duidelijk aantoonde dat (huwelijks)partners vaak erg gelijkend zijn qua socio-economische status, opleidingsniveau of etno-culturele en religieuze achtergrond, moeten we het idee van absolute vrije keuze (in om het even welke groep) sterk relativiseren. Een 'individuele' partnerkeuze is (ook) een sociale keuze.

.....

¹ Amerikaans onderzoek is niet volledig te betrekken op de Belgische context maar op basis van gelijksoortige familiestructuren kan men stellen dat er overeenkomsten bestaan op vlak van afwijzing van en weerstand tegenover gemengde relaties.

2

Weerstand van familie, vooroordelen m.b.t. 'gemengde relaties'

Cultuurverschil

Een term die voortdurend opduikt om de moeilijkheden bij een gemengde relatie te verklaren is de term '**cultuurverschil**'. De kracht die aan het zogenaamde cultuurverschil wordt toegekend door buitenstaanders is groot. Hun slaagkansen worden op voorhand door de sociale omgeving als klein ingeschat. Hierdoor kampen gemengde paren met veel **vooroordelen**.

Vele negatieve reacties op gemengde relaties zijn meestal gestoeld op gangbare beelden en vooroordelen over gemengde relaties of gemengde huwelijken, die dan op het koppel worden geprojecteerd. Vooroordelen ten aanzien van een bepaalde (religieuze) groep zorgen er dan voor dat er meestal afwijzend zal worden gereageerd op een bepaalde partnerkeuze. Vaak wordt dan gezegd dat de "normen en waarden" en "cultuurverschillen" te groot en onoverbrugbaar zijn om een gelukkige relatie mogelijk te maken. Soms neemt die weerstand zelfs een vorm aan die neigt naar racisme of cultureel racisme.

"De reactie van mijn schoonvader was: dat heb je toch vaak in zo'n gezinnen, waar de kinderen, als ze dan 12, 13 jaar zijn, de vader zegt dat hij zijn kind Arabisch wil leren, maar de vrouw weigert hé, waardoor er discussies komen, met als gevolg soms een scheiding."
(**Nouhsin**, 22 jaar, *Armeense afkomst, gehuwd met Belgische vrouw*)

Doorgaans worden interetnische/interreligieuze relaties of huwelijken afgewezen omdat ze als een dreiging kunnen worden gezien voor de eenheid binnen de familie. Men is dan argwanend tegenover een aanstaande schoondochter/zoon met een 'andere' etnische of religieuze achtergrond omdat men vreest dat deze persoon zich zal keren tegen bepaalde gebruiken, familietradities of overtuigingen. Zulke ideeën zijn vaak ongegrond en berusten vaak op **etnische vooroordelen, stereotypen** of een vertekend beeld van 'die andere'.

Niet alleen het verschil in etniciteit, maar vooral ook religieuze verschillen blijken vaak moeilijk te liggen. Moeilijkheden worden dan voorzien bij **de geboorte en opvoeding van de kinderen**, omdat het idee meestal leeft dat het koppel zal moeten 'kiezen' tussen religie of taal x en religie of taal y. In sommige gevallen zullen religieuze voorschriften ook worden aangehaald om zo'n afwijzing te verantwoorden.

Bijvoorbeeld: een katholiek en gelovig middenklasse ouder kan denken dat een ongelovige zwarte schoondochter uit een arbeidersklasse een slechte partij zal zijn voor hun zoon. Het feit dat ze niet opgeleid is en dat ze niet gelooft, staat immers haaks op de waarden die ze hooghouden (naast het feit dat ze zwart is, wat voor wrevel bij een aantal zorgt). Zulke ouders zullen zich dan afvragen welke waarden, gewoonten, taal... zij zal doorgeven aan hun kleinkinderen, en welke band ze zullen hebben met hun grootouders.

“De kinderen gaan niet weten wat of hoe ze zijn, zei mijn zus, na een lange discussie over haar bezorgdheden rond mij en Hafida”
(*Peter*, 35 jaar, gehuwd met een Marokkaanse vrouw)

Uit onderzoek is gebleken dat hoe hechter de familiebanden zijn – of ze nu wit, bruin of zwart zijn, hoe groter de weerstand tegen een gemengd huwelijk (Huijnk, 2011). Uiteraard bestaan er nog andere en mogelijk veel complexere factoren die een rol spelen bij de attitudes tegenover ‘gemengde’ relaties. In wat volgt zoomen we in op enkele van deze aspecten.

De ene interetnische/interreligieuze relatie is de andere niet

Onderzoek naar opvoedingspatronen bij ouders toont aan dat Italiaanse Vlamingen liever geen moslim als schoondochter of schoonzoon hebben omdat ze van mening zijn dat deze te ver afstaan van hun (Clycq, 2009). Gelijkaardige ideeën bestaan ook bij de bevroegde Marokkaanse ouders tegenover andere groepen. Diezelfde vooroordelen zijn ook bevestigd in recent Nederlands onderzoek (Huijnk, 2011). Zo blijkt dat ‘autochtone’ Nederlanders de meeste weerstand hebben tegen een huwelijk met een Marokkaanse Nederlander. De minste weerstand bestaat tegenover een interetnische relatie met een Surinaamse Nederlander. Andersom geldt hetzelfde: Antillaanse en Surinaamse Nederlanders staan veel welwillender tegenover een gemengd huwelijk dan Turkse en Marokkaanse Nederlanders.

Een eerste nuance die we dus zeker moeten maken is dat **niet alle interetnische of interreligieuze relaties als een probleem gezien worden**. De angst tegenover ‘de ander’ verschilt van context tot context.

Zo zijn vooroordelen over moslims (en vooral moslimmannen) anno 2012 veel hardnekkiger en breder verspreid in Europa dan over niet-moslims. Deze vooroordelen vinden ook hun weerspiegeling in het soort interetnische relaties die afgewezen zal worden. Pakweg vijftig jaar geleden waren het Italianen, vandaag zijn het moslims.

Het hoeft dus niet te verbazen dat veel niet-islamitische ouders/families liever geen moslimman als schoonzoon/familie willen en deze bezorgdheid ook steeds vaker (durven) uiten. Maar wanneer deze moslimman hoogopgeleid of van goede komaf is, en dus toch 'modern' blijkt te zijn, kan het goed zijn dat die vooroordelen dan als sneeuw voor de zon wegsmelten.

“In het begin had mijn vrouw haar familie het moeilijk dat zij met mij, een moslimman, samen was. Lynn haar moeder was bang dat ik haar zou verplichten om zich te bekeren tot de islam en dat ik haar allerlei zaken zou verbieden. Tja, ze hadden voordien nog nooit een moslimman van dichtbij gezien en wat ze dachten te weten over mij kwam helemaal niet uit.”

(Cihan, 38 jaar, afkomstig uit Turkije, gehuwd met een Belgische vrouw)

Van probleemloze acceptatie tot geen acceptatie

Niet alle 'gemengde koppels' maken een moeizaam aanvaardingsproces mee. Er zijn verschillende gradaties in het aanvaarden van een 'gemengd' huwelijk: volledige aanvaarding, moeizame aanvaarding of geen aanvaarding. De meerderheid van de 'gemengde paren' (en vooral vrouwen) krijgt dan meestal waarschuwingen of expliciete reacties over de partnerkeuze.

“De reactie van mijn vader was vrij rustig maar zichtbaar treurend. Al heeft hij meteen ook gezegd dat hij als ouder maar één ding kan doen: mijn keuze accepteren. Na een tijdje gaf hij toe dat hij eigenlijk andere dromen had over mij, mijn toekomstige vrouw en toekomstig gezin.”

(Tinashé, 39 jaar, afkomstig uit Pretoria, gehuwd met een Nederlandse vrouw)

3

Genderongelijkheid

'Gender' verwijst naar de sociaalculturele invulling van biologische geslachtsverschillen. Het verwijst naar de **sociale rollen die mannen en vrouwen toegeschreven krijgen** op basis van hun geslacht. Deze zijn vaak **stereotype rolpatronen**, en hangen af van specifieke socio-economische, politieke en culturele context en worden beïnvloed door andere factoren zoals de etnische groep, klasse, seksuele oriëntatie, leeftijd.... Rollenpatronen zijn aangeleerd en variëren sterk. Deze worden op bewuste en onbewuste wijze vanaf de geboorte van het kind doorgegeven (door de ouders en samenleving) en hebben een sterke invloed in het verdere ontplooiingsproces van het kind en diens positie in de samenleving.

Een voorbeeld: van meisjes wordt veelal verwacht dat ze met poppen spelen, meehelpen in het huishouden, zachtvaardig zijn...Terwijl jongens vaker worden aangemoedigd om 'actievere' spelletjes te spelen, met bvb. autootjes, zich stoerder gedragen...

Genderongelijkheid & partnerkeuze

Op het vlak van partnerkeuze zien we dat vrouwen en mannen niet op dezelfde manier worden behandeld. *Gemengde relaties liggen immers vaak veel moeilijker wanneer het om vrouwen gaat.*

Zo blijkt uit verschillende onderzoeken dat ouders, of ze nu wit, bruin of zwart zijn, afwijzender staan ten aanzien van een gemengde relatie wanneer het over hun dochter gaat. Meisjes maken ook meer familiale conflicten hierover mee dan jongens (Dubbs, S. 2011; Huijnk, W. 2011; Clycq, N., 2009). Dit heeft te maken met het feit dat het seksueel gedrag van vrouwen en hun partnerkeuze veel sterker (bewust of onbewust) wordt gecontroleerd.

Patriarchale en seksistische ideeën liggen vaak aan de basis van zo'n weerstand. Van vrouwen wordt immers al snel gedacht dat ze te zwak zijn om aan 'de invloed van de man' te weerstaan. In onze samenleving (die nog steeds als patriarchaal kan worden bestempeld), heerst nog altijd de opvatting dat de vaderfiguur meer gezag over het kind heeft dan de moeder (denk maar aan de familienaam die in België langs mannelijke lijn wordt doorgegeven).

Meestal willen ouders niet dat hun dochter huwt met iemand van een andere religie. In de meeste gevallen heeft dit te maken met de erg negatieve gevoelens ten aanzien van die religie. Verschillende (autochtone) ouders geven ook aan dat terwijl ze zo'n interreligieuze relatie niet zien zitten voor hun dochter, dit niet veel uitmaakt voor hun zoon.

Zo zien veel niet-islamitische ouders een moslim als schoonzoon niet zitten omwille van stereotype vooroordelen ten aanzien van de islam (Clycq, 2009). Ook zullen islamitische ouders een huwelijk tussen hun dochter en een niet moslim vaak afwijzen omdat ze vrezen dat islamitische waarden en de islamitische identiteit bij de kleinkinderen verloren zal gaan.

“Mijn moeder was bang dat ik mijn religie, islam, zou verwaarlozen, en mijn kinderen geen islamitische opvoeding zou geven. Een huwelijk met een Katholieke man kon gewoon niet want ja, eenmaal er kinderen zouden komen.”

(Emina, 36 jaar, Pakistaanse origine, gehuwd met een Belgische man)

‘Religieus verbod’

Bij de meeste moslims en joden gelden nog sterke (vermeende) verbodsbepalingen rond interreligieuze huwelijken. Terwijl dit voor moslims gaat om een huwelijk tussen een moslima en een niet-moslim, is het voor de joden andersom (een joodse man mag niet met een niet-joodse vrouw trouwen). Daarom ontstaat er een sterke afwijzing ten aanzien van zulke huwelijken binnen deze groepen. Zo zijn gelovige ouders bang dat dochter –of zoonlief dan in zonde zal leven en dat de religie van de andere partner zal worden doorgegeven aan de kinderen. Dit betekent echter niet dat alle moslims en joden zich aan deze bepalingen houden. Vaak zullen hogeropgeleide ouders of minder praktizerenden hier minder aan tillen.

De gevoeligheid ten aanzien van de partnerkeuze van de dochter blijft echter bij vele groepen sterk doorleven, wat hun religieuze opvatting ook moge zijn. Dat laatste heeft te maken met de brede patriarchale context die ervoor zorgt dat de partnerkeuze van vrouwen veel gevoeliger ligt dan die van mannen.

4

Beleving door ouders

Bezorgdheden en angsten

Familiale ‘bemoeienissen’ rond relatievorming en partnerkeuze, en conflicten hierrond, zijn van alle tijden. Zoals hierboven reeds geschetst kunnen de directe omgeving, familie en de ouders gemengde relaties of huwelijken afkeuren omwille van **bezorgdheden naar de toekomst**: de taal, de religie, ‘de cultuur’... van de kleinkinderen én van zoon of – dochterlief. De angst om deze laatste te verliezen en het wantrouwen van ‘de ander’ zijn groot.

Zo zijn ouders vaak bang dat hun kinderen hun afkomst (en alles wat ze hiermee associëren) zullen verloochenen bij zo’n gemengd huwelijk. Voor (groot)ouders die naar België gemigreerd zijn, kan dit idee nog meer angst inboezemen omdat zij hier als een minderheid leven. Voor jongeren uit etnische minderheidsgroepen wegen de verwachtingen van de (groot)ouders dus extra door. Soms kunnen deze botsen. En in sommige gevallen kunnen de grootouders (of de familie in het land van herkomst) juist opener staan tegenover zo’n ‘gemengde relaties’ dan de ouders.

“Ik wil niet dat je een slecht voorbeeld bent voor je neven en nichten, zie mijn moeder. Dat was geen leuke boodschap, maar ik wist wel wat ze daarmee bedoelde. Ze wilde niet dat ik als Ghanese vrouw met een Congolese man zou trouwen. Hij was anders in haar ogen en dacht dat wij grote discussies zouden krijgen rond opvoeding, taal enzo”

(Abena, 35 jaar, Ghanese afkomst)

Bij gezinnen met een lage sociaaleconomische positie, waar de meeste minderheden toe horen, is de bereidheid tot aanvaarding veel lager omdat de afhankelijkheid van de rest van groep (in termen van geld, emotionele ondersteuning of netwerk) groter is. Naarmate het kind ouder is en hoger opgeleid is, en dus onafhankelijker van de ouders, zal het aanvaardingsproces ook sneller verlopen.

Voor ouders uit etnisch-culturele minderheden kan een gemengd huwelijk gezichtsverlies betekenen, en leven velen met de **angst voor (afkeurende) reacties van buitenaf**. ‘*Wat gaan de mensen denken en zeggen*’, zou bij veel ouders van gemengde koppels de eerste reflex (geweest) zijn (ellavzw, 2011). Hierbij speelt ook de **grote teleurstelling** een rol. Zoals hierboven vermeld, willen de meeste ouders voor hun kinderen een partner die dezelfde taal spreekt, dezelfde (veronderstelde) (geloofs)overtuigingen aanhangt, met hetzelfde opleidingsniveau, achtergrond, ... en dus iemand uit hetzelfde

milieu. Wanneer de partnerkeuze van hun zoon of dochter niet aan dit ideaalbeeld voldoet, worstelen velen met deze vaststelling. De keuze voor een partner vanbuiten de 'eigen groep' ervaren sommige ouders als het **(tijdelijk) verlies** van hun kind. Soms zien ouders zichzelf ook als 'schuldige', omdat ze denken dat zij hun kind niet goed hebben opgevoed. Dit geldt in het bijzonder voor moeders, die als verantwoordelijke worden gezien voor het al dan niet slagen van de opvoeding van hun kinderen.

Een kleine groep ouders/familie gaan onmiddellijk en nadrukkelijk het huwelijk afwijzen, en zullen hun oordeel niet snel bijstellen. Hun (voor)oordeel over de relatie ligt dan zodanig vast dat er geen beweging meer in kan gebracht worden. De partnerkeuze van hun kind wordt dan gezien als onaanvaardbaar, grensoverschrijdend en verregaand.

“Maar een Belg mocht ik niet trouwen van mijn pa: ‘Ge moogt doen wat ge wilt, maar kom niet af met een Belg’, zei hij! Hij zit in het werkmilieu en hij had zo één beeld in zijn hoofd van ‘dat zijn allemaal flierefluiters en rokkenjagers en dit en dat!’”
(Tracy, 28 jaar, Congolese afkomst)

Veel vragen

De partnerkeuze van een jongere kan de relatie met de ouders ernstig verstoren. Niet enkel jongeren maar **ook ouders** (wat hun afkomst ook is) **zitten vaak met vele vragen inzake (discussies m.b.t.) de partnerkeuze van hun kinderen**. Ze zoeken vaak naar een luisterend oor die hen kan helpen een grip te krijgen op de complexe wereld waarin hun kinderen opgroeien.

In de meeste situaties zal na een tijd de relatie actief (of passief) aanvaard worden, en zullen de contacten opnieuw gelegd worden. Dit zal gebeuren eens de ouders over de eerste schok heen zijn en tijd hebben gehad om hun verdriet en teleurstelling te verwerken.

5

Beleving door koppels/partners/jongeren

Gevoelens van machteloosheid

Dochter- of zoonlief die ervoor kiest om door te gaan met de relatie, ondanks de afkeuring van haar/zijn familie, heeft het meestal zeer moeilijk: 'Wat doe ik als de relatie mislukt?' Gevoelens van **eenzaamheid** en **machteloosheid** wegen vaak zwaarder door dan verwacht. De **onzekerheid** en **verscheurdheid** tussen de partner en de ouder(s)/familie legt ook vaak een zware druk op de prille relatie. De partners worden zo geconfronteerd met **twijfels** en vaak weten ze niet hoe ze elkaar hierin moeten ondersteunen.

Een eerste voorwaarde om deze periode zonder al te veel kleerscheuren te overleven is geduld en de steun voor elkaar. Deze twee termen liepen als een rode draad doorheen alle getuigenissen van de koppels die we bevroegd hebben.

'Gemengde koppels' storen zich mateloos aan **vooroordelen** die leven over dit thema. De halsstarrige nadruk op **cultuurverschillen** die een gezonde relatie in de weg zou staan is daar een voorbeeld van. Ze voelen dat ze zich vaak moeten **verdedigen** tegen allerlei stereotypen en (etnische) vooroordelen, ook bij hun beste vrienden. De druk die gelegd wordt op de relatie is vaak enorm groot. Zulke relaties worden vaak aan extra (familie) controle onderworpen en vaak zullen ze op weinig steun vanwege hun omgeving kunnen rekenen.

“Het was heel moeilijk om te moeten horen dat mijn ouders niet eens waren met mijn keuze voor Ines. In het begin mocht zij mijn vriendin zijn, maar toen ze beseften dat alles serieuzer werd en wij trouwplannen maakten, raakten mijn ouders in paniek. Plots kon onze relatie niet meer volgens de familie. De essentie was deze dezelfde: wij keuren dit af. En je kunt denken: ach, ze zijn het niet waard, ik ga mijn eigen weg. Maar het blijven wel je ouders. De enige die op dat moment de prijs betaalt ben jij!”

(**Walid**, 27 jaar, atheïstische man,
samen met Ines, 25 jaar, Protestantse vrouw)

Nood aan luisterend oor en begrip

De pogingen om zich te (willen) schikken naar de wensen en verwachtingen van de ouders, kan veel **stress en onzekerheid** veroorzaken. Dit gaat ook vaak gepaard met grote **angstgevoelens**. Angst voor het verlies van de dierbaren, angst om verkeerd begrepen worden, angst voor de eenzaamheid of de angst dat men foute keuzes maakt.

Niemand wenst iemand uit zijn of haar nabije omgeving te verliezen omwille van de gemaakte partnerkeuze. Opvallend is de vasthoudendheid van koppels om geaccepteerd te worden. Ze trachten veel en langdurig te investeren in die aanvaarding. **Ze doen moeite, passen zich aan, houden wat afstand, maar geven zelden op.** Ze willen én de relatie, het huwelijk verderzetten én de erkenning, goedkeuring van de ouders voor hun keuze.

Dat laatste lukt echter niet altijd. In sommige gevallen komt de situatie vast te zitten en worden de koppels gedwongen te kiezen tussen hun familie en hun relatie. Weinige koppels weten hoe hiermee om te gaan en zijn vooral op zoek naar gesprekspartners die hun keuze of hun families **niet zullen beoordelen of veroordelen**. Vooral in situaties van verstoting door een of beide families is de nood aan mensen die kunnen en willen luisteren aanzienlijk groot. Ook het wederzijdse begrip en steun bij het koppel zelf belangrijk.

“Ik zat in zak en as omdat mijn familie niet kon leven met onze relatie. Ik voelde me vaak triestig en wist niet goed hoe ik hierover met mijn man of anderen kon praten. Hij heeft mij daarin niet gepusht maar wel vooral geluisterd en geprobeerd mijn frustraties hier rond niet te laten verdringen. Hij heeft buiten mijn weten contact gezocht met een goeie vriendin van me en haar uitgelegd dat ik nood had aan een babbel met iemand buiten hem. Gelukkig was het toen gelukt om mij hierover te laten praten met mijn vriendin. (*Melis, 29 jaar, Turkse afkomst, samen met Koerdische man*)

Nood aan ondersteuning

Koppels vinden het zeer vermoeiend om voortdurend op hun ‘anderszijn’ gewezen te worden. Deze stress kan de **nood aan (professionele) ondersteuning** verhogen. Vele van de bevroegde koppels geven echter aan dat ze slechts moeizaam de nodige ondersteuning vinden, ook bij de hulpverlening. De meeste koppels vinden dat ze in hun zoektocht naar hulp soms terughoudende reacties van de dichte omgeving hebben ervaren. Sommige dichte vrienden of familie aan wie zij (op impliciete wijze) hulp vroegen, wisten niet goed welk advies, welke hulp ze konden geven. Niet iedereen durfde

dit onderwerp aan te snijden met het koppel uit angst voor de familie van de hulpvrager. Uit de gesprekken met hulpverleners, hebben enkele koppels vastgesteld dat hulpverleners niet altijd de context kunnen inschatten en voeling hebben met het thema. Bij ongepaste reacties zoals de situatie zien als een louter cultureel fenomeen of familiegebeuren, stopten de hulpvragers met de gesprekken. Wat tot nog meer frustratie leidde bij de bevroegde koppels.

“Zeker gedurende de eerste jaren was de onzekerheid en de twijfel of wij het koppel het wel ‘goed’ doen groot. De omgeving bekeek ons met argusogen en we kregen waarschuwingen: ‘Pas op dat hij niet...!’, ‘Kijk uit dat je nooit...!’, Je hoort zo vaak dat ze...’

(Inge, 32 jaar, samen met Mehdi, 33 jaar)

Culturaliseren van relatieproblemen

Een vaak gehoord probleem is dat 'cultuurverschil' als boosdoener wordt vermeld om mogelijke conflicten bij het koppel te verklaren. Net als alle koppels, zullen interculturele koppels ook hun goede en slechte dagen hebben. In het geval van gemengde relaties zal de neiging snel bestaan om dit aan het cultuurverschil toe te schrijven. Dit kan gebeuren door de directe omgeving, door hulpverleners of door de koppels zelf.

Hierdoor wordt voorbijgegaan aan het feit dat vele relatieproblemen die gemengde koppels ervaren ofwel gebonden zijn aan de sociale druk die ze ervaren (de afwijzende houding van de omgeving) of typische relatieproblemen zijn die zich in elke situatie voordoen.

'Hoe gemengd?' 'Wij zien onze relatie niet veel gemengder dan een relatie tussen twee Marokkanen?'
(**Vlaams-Marokkaans koppel**, *Vilvoorde*)

Verschillende onderzoeken (Babazia, 2001) en onze eigen bevraging bevestigen dat 'gemengde koppels' zichzelf niet als 'gemengd' zien (Fryer et. Al, 2007). Ze geven aan dat ze zichzelf vooral als een 'gewoon koppel' zien en leggen de nadruk op wat hen bindt; hun gemeenschappelijke smaak, opvattingen, interesses, opleiding, voorkeuren... (ellavzw, 2011). De perceptie van cultuurverschil is dus veel groter dan het werkelijk is.

Verrijkend & verschillend

Wil dit dan zeggen dat cultuurverschillen helemaal niet meespelen? In het dagelijks leven is de meerderheid van de paren zich wel bewust van verschillen die tussen hen bestaan, al beweert ook de helft onder hen er nog nauwelijks bij stil te staan. Ze benadrukken dat het leven met **religieuze en culturele verschillen geen onoverkomelijk probleem** is. Bij de opvoeding van de kinderen geven ze aan naar compromissen te zoeken tussen de verschillende culturele en religieuze achtergronden. Koppels met kinderen geven aan dat communicatie hierover de sleutel is. Sommige koppels opteren ervoor om in geval van religieuze verschillen de beide religieuze tradities mee te geven, terwijl anderen de kinderen zelf deze keuze willen laten maken eens ze wat ouder zijn (ellavzw, 2011).

Elk huwelijk is een vorm van aanpassing, men moet immers met elkaars eigenheden en eigenaardigheden leren leven. Dat partners moeten omgaan met hun verschillen is een opgave die voor elke relatie geldt, of ze nu 'gemengd' is of niet.

Bij gemengde koppels is deze aanpassing echter een uitermate interessante gebeurtenis. Zij ervaren **opportunities én uitdagingen** op veel vlakken: m.n. verschillende 'leefwerelden' en verwachtingspatronen samenbrengen. De meesten ervaren dit als een verrijking en zien deze verschillen als een uitdaging.

Denk bijvoorbeeld aan de verschillende verwachtingspatronen ten aanzien van de rol van de families. Terwijl de ene partner erop zal staan elke mogelijke feestdag met zijn of haar familie door te brengen, zal de andere partner tevreden zijn met enkele telefoontjes. Hierover kunnen meningen en gewoonten afwijken, maar zo onoverkomelijk zijn deze verschillen niet volgens de bevroegde koppels.

“Ondertussen zijn we nu al meer dan 20 jaar een koppel, een gelukkig koppel. Op de feestdagen die voor mij en mijn ouders belangrijk zijn, gaat mijn man meestal mee maar niet altijd. Dat is geen probleem; wij hebben dat zo afgesproken. Onze twee kinderen geven we mee dat het aan de kant van mama zo is, en aan de kant van papa anders is. Ze gaan meestal mee met ons allebei.”
(*Behran*, 51 jaar, Iraanse afkomst, gehuwd met Franse man)

“’t Is een leerproces van elkaar steeds beter leren kennen.”
(*Maria*, 37 jaar, gehuwd met een Egyptische man)

6

Strategieën voor koppels om acceptatie te bevorderen & tips ter ondersteuning

In wat volgt geven we enkele *strategieën & tips* voor koppels om acceptatie te bevorderen en om het moeizame aanvaardingsproces ‘draaglijker’ te maken. Deze kwamen naar voor uit de interviews van *ella* vzw (2011) en die van Dienke Hondius (1999). De voorkeur van de geïnterviewden gaat sterk uit naar strategieën die een conflict kunnen oplossen of de escalatie ervan vermijden.

Het uitgangspunt dat wij hanteren bij *ella* is dat familiebanden belangrijk zijn en een permanente breuk met het ouderlijk gezin schadelijk is voor het emancipatietraject van het individu. De strategieën die we in het volgende stuk zullen bespreken vertrekken daarom van dit basisuitgangspunt en trachten na te denken over hoe mogelijke conflicten te verhelpen. De pistes die we zullen uittekenen gaan van de directe aanpak tot de indirecte aanpak (inschakelen van tussenpersonen). Het is belangrijk te onthouden dat het geen of/of strategieën zijn, maar deze aan elkaar complementair zijn en vaak gelijktijdig ingeschakeld kunnen (of dienen te) worden.

Ayse (29 jaar) en **Jan** (31 jaar) zijn sinds enkel jaren een koppel en willen binnenkort in het huwelijksbootje stappen, maar langs familiezijde verloopt niet alles vlekkeloos. Noch de ouders van Ayse, noch die van Jan zijn tevreden met dit plan. Ayse heeft haar moeder ingelicht van hun trouwplannen. De reactie was stil en vooral afkeurend. Aan haar vader heeft Ayse haar plan niet rechtstreeks geuit; haar moeder en tantes hebben met hem hierover gesproken. Reactie: weerom stilzwijgende weerstand en een zichtbaar teleurgestelde vader. De moeder van Jan is ook niet te spreken over de keuze van Jan; ook zij negeert dit feit en tracht elke discussie hierover te ontlopen. Het koppel heeft nu beslist om het nieuws te laten bezinken bij de beide families en hoopt weldra hun droom in werkelijkheid te kunnen vervullen.

JE KONDIGT HET NIEUWS AAN BIJ DE OUDERS...

Je staat op het punt aan je ouders kenbaar te maken dat je de liefde van je leven hebt ontmoet met wie je verder wil. Tot dusver heb je niets los gelaten over je relatie. Je moest immers zelf eerst 100% zeker zijn dat het de juiste keuze voor je is. Nu je het vertrouwen hebt in de relatie ben je bereid de confrontatie met je ouders aan te gaan. **Hoe pak je dit aan?**

› Via tussenpersonen/vertrouwenspersonen

Het is niet altijd makkelijk om een gemengde relatie aan te brengen bij **het thuisfront**. Vaak gebeurt deze 'outing' dan ook **via tussenpersonen**, zoals bij Ayse het geval was. Hierbij is het belangrijk om mensen te kiezen die **geloofwaardig zijn in de ogen van de ouders** en hun vertrouwen genieten. Veel hangt uiteraard ook af van de familiestructuren, de aard en band met de familie/vrienden, het geduld dat kan worden opgebracht en de tijd die nodig is voor het aanvaardingsproces.

Voordeel van tussenpersonen: is een graduele aanpak, ouders kunnen wennen aan het idee en door goedkeuren/steun van mensen die ze vertrouwen kan het acceptatie bevorderen omdat ze indruk hebben dat ze niet langer alleen staan. Ouders/familie zijn immers op zoek naar bevestiging van de (dichte) omgeving.

Nadeel van tussenpersonen: de keuze van de vertrouwenspersoon is heel belangrijk. De druk hierop kan ontzettend groot zijn; ga dus goed na of die persoon het ook echt wil doen zonder hem of haar te als het ware te verplichten.

Soms worden (oudere) broers/zussen verwacht deze rol van tussenpersoon op te nemen en meestal lukt het hen ook. Maar vaak vergeet of onderschat men **de impact van de spanningen** (tussen ouder(s) en dochter/zoon in 'gemengde relatie') **op de andere kinderen in het gezin**. Het is daarom belangrijk om rekening te houden met de (vaak beperkte en moeilijke) **rol en positie van de zussen en broers**. Vaak trachten zij noodgedwongen te balanceren tussen de beide partijen, die beide vaak heel dicht bij hen staan en die ze ook willen steunen. Ze voelen zich vaak in een gewrongen positie: geen van beide willen ze kwetsen of in de steek laten. Ze voelen loyaliteit én naar hun broer of zus én naar hun (groot)ouders. Het valt hen vaak in het begin vaak erg moeilijk om openlijk steun en hulp te bieden aan zus of broer uit angst om de ouder(s) te kwetsen of omgekeerd. Niettemin slagen veel (oudere) broers en zussen erin te bemiddelen tussen de ouder(s)/familie en hun zus of broer en worden de plooiën dankzij hun hulp gladgestreken.

“Het is vooral dankzij mijn jongste tante dat gelukt is om onze relaties bespreekbaar en aanvaardbaar te maken bij mijn ouders. Zij heeft ons als het ware verdedigd en mijn ouders geïnformeerd over onze relatie.”

(Mourad, 29 jaar, Marokkaanse afkomst, samen met Lies, Belgische vrouw)

› Via de directe aanpak

Men kan ook kiezen voor een **directe(re) aanpak** door zelf het nieuws te brengen en na een tussenpauze opnieuw contact en dialoog op te zoeken met de ouders. In dit geval kan je eerst een **rijpingsproces** inlassen en tijdelijk geen contact zoeken opdat je ouders het nieuws kunnen laten bezinken. Bij tijdelijke breuken opteren sommige koppels ervoor om te verhuizen naar een ander plek waar ze ook even op adem kunnen komen en ook fysiek afstand houden van mogelijke confrontatie.

Nadeel van directe aanpak: Soms kan de directe aanpak en de weerstand uitlopen op een **(tijdelijke) breuk** met de ouders/familie.

Dat kan emotioneel zwaar zijn, voor de beide kanten: familie en jongere. De niet-geaccepteerde paren (uit onze bevraging), waarin het tot een breuk met een belangrijk deel van de familie was gekomen, gaven aan dat de weerstand van de ouders zelden tot grote uitbarstingen leidt. Meestal is deze niet-aanvaarding passief, langdurig, hardnekkig en zwijgzaam. Tot openlijke confrontaties komt het zelden. Men gaat elkaar uit de weg, besluit dat praten geen zin meer heeft. Slechts in uitzonderlijke situaties is er sprake van agressie tegenover de partner van de dochter en het emotioneel chanteren van de dochter door (al dan niet reële) gezondheidsproblemen van ouders en/of grootouders in te roepen, die het gevolg zouden zijn van de keuze van de jongere en de schok die het teweeg brengt.

Op termijn kan je een **vertrouwensfiguur** inschakelen om hernieuwd contact mogelijk te maken.

Om de hele situatie op onze manier te kunnen werken en eigenlijk ook om even afstand te nemen, hadden we ervoor gekozen om verder te gaan wonen. Op die manier kreeg iedereen de ruimte om rustig na te denken en geen confrontatie op te zoeken. Dat heeft enkele maanden geduurd. Nadien zijn we in contact gekomen met mijn ouders via mijn oudste zus en haar man. Wat op dat moment echt niet makkelijk was. Maar het is wel gelukt: we hebben gepraat met mijn ouders, en mijn schoonbroer heeft vooral als tussenpersoon ons opnieuw dichterbij elkaar gebracht.

(Saloua, 36 jaar, Marokkaanse afkomst, gehuwd met Belgische man)

Annemie (31 jaar, Belgische vrouw) trouwt met **Faustin** (33 jaar, Congolese man, sans papier). De ouders van Annemie zijn niet niet tevreden. Hoe hiermee omgaan?

› Via zorgvuldige kennismaking

Een zorgvuldige kennismaking organiseren kan veel **vooroordelen en negatieve ideeën** over de partner uit te weg ruimen. Belangrijk is dat iedereen hiervoor openstaat en dat niemand zich verplicht voelt voor een eerste bijeenkomst. Iedereen moet hier dus **klaar voor** zijn.

Deze kennismaking kan op verschillende manieren en met verschillende personen gebeuren. Eerst kan je kiezen om enkel de zussen/broers of andere familieleden te laten kennismaken met je partner. Zij kunnen dan op hun beurt de ouders informeren. Een tweede bijeenkomst kan met de ouders erbij op bijvoorbeeld een neutrale plaats buiten het ouderlijke huis. Deze opties kan je via vertrouwenspersonen voorleggen.

Voordeel: Er kan concrete en feitelijk informatie uitgewisseld worden om zo de weerstand, de onbekendheid, clichés en de vooroordelen tegen te gaan. Iemand fysiek ontmoeten kan geruuststellend werken en kan mensen helpen verder te denken dan vooroordelen.

Nadeel: Het is belangrijk dat het mogelijk verloop van de kennismaking op voorhand wordt afgesproken. Waar zal er worden afgesproken? Wie zal er bij zijn? Wat zal er besproken worden?

Deze vragen op voorhand proberen te beantwoorden is belangrijk (zie verder 'onderhandelingsproces'). Het is immers mogelijk dat een of beide partijen zich niet klaar voelt waardoor deze eerste kennismaking zal moeten worden uitgesteld. In dat geval zal je toch de moed moeten hebben om deze stap te zetten, opdat een opening kan ontstaan voor (verdere) kennismaking.

Let wel, deze en volgende bijeenkomsten kunnen soms een praktische aanpassing vereisen en kunnen met de nodige stress gepaard gaan. Zo kan het zijn dat deze geleidelijke kennismaking al een tijdje bezig is en de partner zich moet onthouden van bepaalde gewoontes (zoals alcohol drinken) of moet aanpassen aan bepaalde gebruiken (zoals uitbundige familiefeesten).

› Via kennismaking ‘met voorbedachte rade’

Je kan ook je partner voorstellen aan je familie als goede vriend of vriendin zonder de juiste aard van jullie relatie erbij te vermelden.

Voordeel: Dit kan ervoor zorgen dat je ouders, dichte familie al een idee hebben van deze persoon.

Nadeel: Ouders kunnen zich een beetje bedrogen voelen. Ze zullen dit kunnen opvatten als een eerste leugen waardoor het vertrouwen (tijdelijk) geschonden is en je geloofwaardigheid in gedrang kan komen.

JE OUDERS REAGEREN SLECHT OP HET NIEUWS...

Je kondigt het nieuws thuis aan. Je ouders zijn furieus. Je moeder begint te huilen, je vader loopt de woonkamer uit. Ze geven aan dat ze dit niet hadden verwacht en dat hun vertrouwen geschonden is. Hoe ga je hiermee om? Je wil immers een breuk vermijden en vooral deze moeilijke situatie niet verder op de spits drijven.

› Bemiddeling

Indien het thuisfront niet tevreden is met jouw partnerkeuze kunnen ‘tussenpersonen’ ook de functie van **bemiddelaar** opnemen. Deze bemiddeling door dichte familie en vrienden kan de ouder(s)/familie overtuigen om jouw keuze te aanvaarden en gaan ze op zoek naar manieren om tot **verzoening** te komen. In sommige gevallen kan deze bemiddeling op termijn tot een vruchtbaar einde (van deze stressperiode) leiden, nl. een evt. **compromis** (zoals bekering), **kennismaking** met de andere partner ed. maar in sommige andere gevallen kan de weerstand ook langer blijven duren.

› Onderhandelen en compromissen zoeken

Een aanvaardingsproces betekent vaak dat er compromissen gesloten zullen moeten worden. Dit wil zeggen dat het koppel, of een van de partners, zich zal moeten aanpassen aan bepaalde **verwachtingen** van de ouders of dichte familie. Dat laatste gaat niet vanzelf, maar is meestal een langdurig proces waarbij geduld en zich flexibel opstellen sleutelwoorden zijn.

In de praktijk staan interreligieuze koppels vaak onder druk van de familie(s) om bepaalde religieuze praktijken na te leven of zich in sommige gevallen

(pro forma) te bekeren tot de religie van de andere partner om de relatie aanvaardbaar te maken. Elk koppel geeft aan deze beperkingen een eigen invulling. De bekering hoeft niet altijd een werkelijke bekering te betekenen, maar kan vaak een manier zijn om de familie van de andere partner gunstig te stemmen of zelfs gerust te stellen. Sommige andere koppels geven daar niet in toe en gaan niet in op de verwachtingen van de familie.

Voordeel: Een compromis kan helpen de ouders en partner/koppel bij elkaar te brengen: hij/zij doet dan moeite om zich 'aan te passen' aan de schoonfamilie. Het ervaren verschil, dat door de familie als een drempel wordt gezien, kan dan op die manier geneutraliseerd of gecompenseerd worden (bvb. verschil in religie, opleiding, taal...).

Nadeel: Bepaalde keuzes of schijnbare compromissen kunnen raken aan de identiteit van een (van beide) partner(s) en een impact hebben op de relatie. Zo is het bijvoorbeeld zich bekeren naar een andere religie, ook al is het maar 'pro forma', niet vanzelfsprekend voor iedereen. Sommige partners kunnen zich na verloop van tijd ook niet meer goed voelen bij die keuze van die (pro forma) bekering, wat aanleiding kan geven tot allerhande discussies die de relatie onder druk zullen zetten.

In alle beslissingen is het daarom belangrijk rekening te houden met de wensen en de visie van de beide partners. Als individu is het opportuun om eigen grenzen te stellen en goed na te denken vooraleer m'n toezegt. Het is belangrijk water bij de wijn te doen, maar het is minstens even belangrijk om goed na te denken over de toegiftes die m'n wil doen en hier op voorhand over te praten: *hoever gaan we in op de vragen/eisen van de ouders? Welke mogelijke vragen kunnen ze stellen? Hoe zullen we reageren? Welke andere opties kunnen wij voorstellen? Welke argumenten gaan we gebruiken en waarom?*

“Zowel voor mijn ouders als voor mij was het echt heel belangrijk dat hij moslim werd, anders zou ik niet met hem getrouwd zijn... zeker niet...”

(Samira, 23 jaar, gehuwd met Belgische man)

DE OUDERS WILLEN HUN KIND NIET MEER ZIEN OF SPREKEN. WAT NU?..

Je kondigt het nieuws van je nieuwe partner thuis aan. Je ouders reageren hier ontzettend slecht op en geven aan dat ze je niet meer willen zien of spreken. Hoe moet je hiermee omgaan?

Vooreerst is het belangrijk om de tijd te nemen zo'n breuk te verwerken. Ook al zijn de meeste verstotingen tijdelijk en worden de meeste familiebanden na een tijd hersteld, blijft die eerste ervaring ontzettend pijnlijk. Het is daarom belangrijk om tijd te nemen om te bekomen van die eerste pijnlijke schok en voor zichzelf te zorgen.

› Breuk niet accepteren en communicatiekanalen openhouden

Eens de eerste schok verwerkt is kan een **telefonisch contact** opgezet worden met de ouders, of met mensen die dicht staan bij de ouders. Dit betekent vooral dat je **communicatielijnen openhoudt en deze niet afblokt**. Verander dus in deze periode niet van telefoonnummer, en als dat niet anders kan geef je je nummer via bevriende mensen door aan je ouders en dichte familieleden.

Je kan ook op belangrijke **feestdagen of familiefeesten** contact zoeken en zo proberen het contact met familie en vrienden terug op te bouwen. Het is belangrijk om vol te houden en voortdurend contact op te zoeken – ook na verschillende mislukte pogingen. Teleurgestelde ouders denken vaak dat hun kind voor iemand anders kiest, en voelen zich daarom in de steek gelaten. Om dat idee te doorbreken zal je herhaaldelijk moeten aantonen dat het geen of-of keuze is, maar dat je een en-en keuze wil. Je moet duidelijk maken dat je niemand wilt verliezen door de keuze die je hebt gemaakt.

Voordeel: Ouders en het koppel krijgen bezinningstijd. Omdat je koppig het contact blijft opzoeken kan dit een positief effect hebben bij je ouders. Ze zien dat je echt moeite doet en je uiterste best doet hen niet te verliezen.

Nadeel: Niet alles zal van een leien dakje lopen. Voor koppels is dit een moeizaam proces dat veel energie en geduld vraagt. Voor jou is dit als individu ook geen gemakkelijke opdracht omdat eventuele onbeantwoorde telefoons of bezoeken hard kunnen aankomen en je de moed kan verliezen. In deze situatie moet je proberen niet op te geven en vooral nuchter en rationeel te handelen. Het gaat erom dat het vertrouwen van de ouders, dat zij als geschonden ervaren, terug hersteld wordt. Het is een moeizaam proces, dat slechts met vallen en opstaan, succesvol kan afgerond worden.

“Na de breuk met mijn vader ben ik blijven op bezoek gaan bij mijn ouders, hen bezocht op feestdagen. Voor mijn vader was het duidelijk geruststellend dat ik bleef komen, ookal spraken we niet met elkaar. De eerste 3 keren wou hij niet spreken, de situatie was nogal onwennig, maar de laatste keer wenste hij mij ook een mooi suikerfeest toe. De opluchting op zowel zijn gezicht als op mijn gezicht was zichtbaar. Ik was toen heel blij; en mijn moeder en zussen ook.”

(Zeynep, 28 jaar, Turkse afkomst, gehuwd met Belgische man)

Behulpzaamheid, toenadering, gastvrijheid, gulheid tonen kunnen ook helpen. Zo kan je de **banden opnieuw aanhalen in moeilijke momenten** van ziekte, verbouwing, familiecrises... en **in fijne momenten** van samenzijn door uitgebreid te koken, door cadeaus of geld te brengen of op te sturen, door familieleden en vrienden gul en gastvrij te onthalen en te laten logeren. Deze handelingen zullen ongetwijfeld 'de ronde doen' binnen de familie en opgevangen worden door je ouders waarna ze een positiever beeld zullen krijgen van de andere partner en van jou. Ze zullen het (negatieve) beeld van jou en je partner herzien en beseffen dat jullie wel degelijk openstaan voor toenadering en samenzijn. Ook door hulp, giften en advies aan te nemen kunnen de banden verstevigd worden.

Voordeel: Zonder al te veel woorden te gebruiken, kunnen daden in sommige gevallen meer betekenen voor je ouders en dichte familie. Ze krijgen op die manier te zien dat er een reden is om de toenadering van hun kind te aanvaarden. De beeldvorming over de partner, het koppel kan zo op een positieve manier bijgestuurd worden. In plaats van over het conflict te praten, wat ook voor de partners niet altijd makkelijk is, kunnen positieve daden (en iets doen) een verschil uitmaken. Je toont je betrokkenheid, wat je ouders ook zal geruststellen. Je krijgt immers de kans om te tonen dat je alles goed meent en je hoeft jezelf niet op te zadelen met schuldgevoelens.

Nadeel: Het vraagt ontzettend veel energie om zich voortdurend te moeten bewijzen, en daarbij ook vaak tegen muren te moeten botsen.

“Toen Fanny geboren was, heb ik een geboortekaartje verstuurd naar mijn moeder. Ik dacht dat we geen reactie zouden krijgen; maar de week nadien kwam mijn moeder op bezoek met mijn zussen en broers. We hebben over Fanny en andere zaken gepraat. Je kon zien aan mijn moeder dat ze ergens wel overtuigd was van mijn keuze om te trouwen met Achrak.

(Griet, Belgische vrouw, 36 jaar, getrouwd met Irakese man)

› Contact opzoeken met 'lotgenoten'

Ga te rade voor een babbel of voor advies bij **'lotgenoten'**. **Andere gemengde koppels** die in dezelfde situatie zitten of gezeten hebben (een zgn. peergroup) kunnen de nodige ondersteuning bieden en je doen beseffen dat je niet de enige bent in een dergelijke netelige situatie.

Voordeel: De **uitwisseling van ervaringen** werkt versterkend en verkleint het gevoel van eenzaamheid bij de partner die zich verstoten voelt door haar of zijn familie. Je kan er ook veel uit leren. De bevroegde koppels/individuen gaven aan dat het contact met 'lotgenoten' hen sterk heeft kunnen geruistellen. Velen raadplegen ook **literatuur en film** over dit onderwerp.

Nadeel: Elke situatie is anders, het is belangrijk om hiermee rekening te houden. Stappen die bij andere koppels succesvol zijn geweest kunnen minder werken bij jou. Het aanvaardingsproces verloopt bij iedereen anders omdat de familiestructuren, de band en de communicatie met de ouders anders is. Wat niet wil zeggen dat je niet kan leren uit de ervaringen van anderen.

› Communicatie tussen ouders onderling

Zoals reeds vermeld, hangt het aanvaardingsproces af van veel factoren zoals de familiestructuur, de band die je hebt met je ouders, de communicatiecultuur die er in het gezin bestaat. Ook de communicatie tussen de ouders is een belangrijk element. Wanneer deze verstoord wordt, is het aan te raden bevriende personen of familieleden in te schakelen.

Het gebeurt vaak dat ouders elkaar zaken gaan verwijten (m.b.t. de opvoeding van de kinderen) of de schuld geven voor de keuze van hun zoon/dochter. Vooral de moeder wordt dan verweten dat ze te laks is geweest in de opvoeding van de dochter of zoon. Zo'n conflicten tussen de ouders kan het hele (aanvaardings)proces bemoeilijken en de situatie verslechteren. Indien je merkt of hoort dat de communicatie tussen je ouders stroef verloopt, zoek dan iemand die het vertrouwen van beide ouders geniet. Het kan hier dan gaan om een broer/zus, een andere familielid of een familievriend. Deze kunnen dan de ouders ondersteunen in het oplossen van hun conflicten.

Voordeel: Hoe beter ouders met elkaar kunnen praten, hoe minder ze zich geïsoleerd en miskend zullen voelen. Ze kunnen elkaar steunen en hun ervaringen delen met elkaar.

Nadeel: Ouders kunnen de pogingen tot verzoening of dialoog tussen hen als een bemoeienis ervaren. Het is daarom belangrijk dat je aan de vertrouwenspersoon discreet en subtiel tewerk gaat opdat de ouders zich niet nog meer benadeeld voelen.

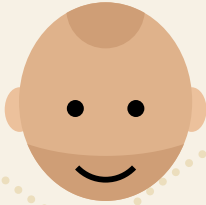

“Vergeet niet: de aanhouder wint, dat geldt voor veel relaties, en zeker voor gemengde koppels.”
(**Tim en Mahsury**)

TIPS

VAN/VOOR **GEMENGDE KOPPELS**

We vroegen aan een tiental 'gemengde' paren naar advies ter ondersteuning van andere koppels die met moeilijkheden worden geconfronteerd in de aanvaarding van hun relatie. Hieronder zijn een aantal tips geformuleerd.

'Bezint eer je begint' en weet waaraan je begint: weten wat je kan te wachten staan en onderschat vooral de impact van dit proces niet. Wees voorbereid op een eventueel moeizaam en emotioneel geladen proces, dat ook een impact kan hebben op je relatie. Probeer in deze context ook voor jullie zelf (en voor jezelf) duidelijk te weten welke sterktes/zwaktes zijn van jullie relatie, of als individu, en houd hier rekening mee.

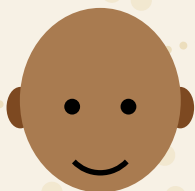
Ga te rade bij koppels in je omgeving (of via via) die dezelfde vorm van weerstand hebben meegemaakt of meemaken, zo besef je dat je niet alleen bent.

Zoek en vraag (professionele) ondersteuning/begeleiding. Ga hiervoor ten rade bij mensen die dezelfde hulp & ondersteuning hebben gekregen en die deze ervaring positief vinden.

Communiceer positief en houd de klassieke communicatiekanalen open. Probeer in de mate van het mogelijke de band met de ouders/dichte familieleden niet te verbreken en hun weerstand te plaatsen en er begrip voor op te brengen. Wees ook voorbereid op een tijdelijke breuk met de ouders of familieleden.

Zoek ook steun en hulp bij personen uit je dichte omgeving en tracht voor jezelf te erkennen dat dit een zware ervaring is. Zoek en/of bouw voor jezelf een netwerk van vertrouwensfiguren bij wie je terecht kan voor steun, een babbel, een luisterend oor of om te ventileren...

Neem en geef voldoende tijd aan elkaar als koppel om de situatie te verwerken en hierover te praten met elkaar. Betrek dus ook de partner wiens familie geen of minder weerstand toont. Betrek haar/hem bij het zoeken naar oplossingen en compromissen. Het is belangrijk om dit proces samen als koppel af te leggen.

Bemiddeling via vrienden of familie kan wonderen doen. Ken je familiestructuren en schakel die personen als bemiddelaars strategisch in wanneer de mogelijkheid zich stelt.

7 Hulpverlening & tips voor hulpverleners

“Wij wisten als koppel niet waar we ons verhaal kwijt konden, waar we terecht konden met vragen, twijfels en zorgen rond de familiale weerstand.... We voelden ook dat deze spanning een impact begon te hebben op onze relatie. Ik trachtte het verdriet dat ik had omwille van de ruzie met mijn ouders vaak te verbergen van mijn partner; en wist ook niet of iemand anders, zoals een professional in de welzijnssector, iets kon betekenen in deze moeilijke periode. Achteraf bekeken heb ik veel te lang gewacht met hulp te vragen aan externen.”

(Filiz, 29 jaar, Iraanse afkomst, gehuwd met Italiaanse man)

Hulpverleners willen hun cliënten de gepaste hulpverlening en ondersteuning bieden. Veel ‘gemengde’ koppels of personen in een dergelijke verbintenis geven echter aan dat begeleiders en hulpverleners niet altijd goed inschatten in welke context koppels/individuen zich bevinden (ella vzw, 2011).

Binnen de bestaande hulpverlening is er een groot gebrek aan **kennis over ‘interetnische’ of ‘interreligieuze’ relaties**. Men erkent slechts een deel van de problemen, nl. de niet-aanvaarding van een relatie door de dichte omgeving, en neigt de globale context als onbelangrijk te zien. Met de globale context bedoelen we de achterliggende dynamieken die tot deze niet-aanvaarding leiden, deze versterken en in de hand werken, de familiestructuren, wensen van de koppels/ouders, achterliggende redenen van weerstand.... Hierdoor kunnen **inschattingsfouten** worden gemaakt die **contraproductieve effecten** hebben. Vaak heeft dit te maken met een **tekort aan informatie, kennis en –vooral – opleiding rond dit soort specifieke thema’s** waardoor problemen niet altijd herkend of zelfs verkeerd geïnterpreteerd worden door de hulpverlener.

“Nadat ik mijn ouders over mijn vriend verteld had, kregen we thuis heftige ruzies. Praten ging niet meer. Op school werd ik aangesproken door een leerkracht die had gemerkt dat ik met een probleem zat. Toen ik haar vertelde wat er was, stelde ze voor om een confronterend gesprek te organiseren met mijn ouders. Maar ik wilde dat helemaal niet! Dat ging ook niet helpen. Mijn ouders gingen dan vooral erg boos zijn op me omdat ik met anderen over onze ruzie thuis had gesproken. Het was heel duidelijk dat de leerkracht niet goed kon inschatten in wat voor een situatie ik mij toen bevond, waardoor ze ook foute voorstellen deed en mij bijna dwong om daarop in te gaan.”

(Rashida, 29 jaar, Tunesische afkomst, gehuwd met Belgische man)

Ook hulpverleners geven aan dat ze **twijfels** hebben over een goede benadering en ondersteuning van ‘gemengde’ koppels om tot een zelfverzekerde en effectieve aanpak te komen. Sommige hulpverleners of begeleiders geven aan dat ze niet goed weten welk advies te geven, wat te beslissen en tot wie ze zich kunnen richten. Doorverwijzen is ook niet vanzelfsprekend omdat er volgens de bevroegde hulpverleners (én koppels) geen enkele (hulpverlenings)instantie in dit soort thematieken goed advies verleent.

In eerste instantie vond ik het niet evident om een gepaste reactie kiezen. Ik heb eerst vooral moeite gedaan om hem te laten vertellen zodat hij zijn verhaal kwijt kon.

(leerkracht, secundair onderwijs)

“Het leek wel of de hulpverlener niet kon begrijpen dat een dergelijke discussie tussen mij en mijn ouders kon bestaan. Hij deed wel moeite om te luisteren en om vragen te stellen, maar ik voelde toch onwennigheid met het thema. Vooral wanneer hij mij de vraag stelde of ik mezelf sterk genoeg voelde om zelf beslissingen te durven nemen. Eigenlijk ging het niet daarover. Het ging niet over durven of niet.”

(Walid, 24 jaar)

Het is dus belangrijk dat er **expertisevorming én opleiding komt van hulpverleners en personen die in contact (kunnen) staan met deze thematiek**, zoals bijvoorbeeld leerkrachten en jeugdwerkers. Expertisevorming rond relatie en etniciteit geldt voor alle relaties, en niet enkel voor inter-etnische relaties. De knelpunten waarop gemengde koppels stoten zijn echter van dien aard dat ze een specifieke ondersteuning vereisen.

Soms worden gemengde koppels doorverwezen naar **hulpverleners of bemiddelaars met dezelfde etnische afkomst**, in de veronderstelling dat zij beter in staat zijn die te ondersteunen. Dat is echter vaak een misvat-

ting. Niet alle hulpverleners of bemiddelaars met dezelfde etnische achtergrond hebben voeling met het thema of zullen in staat zijn het koppel te ondersteunen.

Dit brengt ons ook bij de invloed van maatschappelijke beeldvorming op hulpverleners. Het type hulpverlening dat wordt gegeven staat niet los van maatschappelijke evoluties, machtsposities en denkbeelden (Maly, 2007). Door de toegenomen 'culturalisering' van sociale problemen is de kans groot dat relatieproblemen doorheen de bril van het 'cultuurverschil' zullen worden bekeken. Hierdoor zullen alle problemen die de cliënten aanbrengen als een gevolg van dat cultuurverschil worden gezien, waardoor ze dreigen voorbij te gaan aan machtsdynamieken of conflicten die meer te maken hebben met de familiestructuren dan met cultuur.

“De reactie van mijn leerkracht was kwetsend: ‘Dat is zo jullie in cultuur, niet? Dat is heel jammer’. Daarmee gaf ze precies ook aan dat ze mij niet kon helpen.”
(**Omar**, 21 jaar)

Goede hulpverlening is hulpverlening die vertrekt vanuit **de leefwereld, de identiteit en problemen van de hulpvrager**. Deze dienen dan in een globalere context te worden geplaatst, en het is belangrijk dat de hulpverlener voldoende inzicht krijgt in de dynamieken van het geschetste probleem. Hierbij is het belangrijk zoveel mogelijke factoren in rekening te brengen en rekening te houden met de impact van het familieconflict zowel op de relatie als op het individu.

Uiteraard zijn de vragen en problemen 'gemengde' koppels heel divers. Elke situatie is dan ook uniek. In wat volgt gaan we in op enkele **belangrijke factoren** die een rol (kunnen) spelen in het hulpverleningsproces. We geven daarbij *nuttige tips* voor een meer adequate hulpverlening en ondersteuning die ons o.a. werden aangereikt door ervaren hulpverleners en 'ervaringsdeskundigen' (i.c. hulpzoekende koppels/personen).

VISIE EN HOUDING TEN OPZICHTE VAN DE HULPVRAGENDE PARTIJ

Het gros van onderstaande tips zijn voor hulpverlener gouden regels of evidenties binnen de hulpverlening, maar wij geven ze toch mee, om volledig te zijn en vooral omdat ze voortvloeien uit onze bevragingen naar de meest belangrijke factoren in het hulpverleningsproces binnen het thema gemengde relaties.

› Actief luisteren

- Het is belangrijk dat je als hulpverlener of begeleiders herkent dat de hulpvrager(s) in een (aanvaardings)proces zit(ten). Neem de tijd om te onderzoeken **in welke fase** het koppel zit, en hoe zij hiermee omgaan. Vraag naar *welke pistes zij al bewandeld hebben om de weerstand tegen te gaan of te voorkomen. Welke stappen ze al ondernomen hebben om de situatie te verbeteren, wat geholpen heeft, wat niet en waarom?*

Luister actief zonder te (voor)oordelen, (be)keuren of af te keuren.

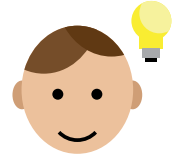
Een vaststelling uit de focusgesprekken is dat vele koppels vaak stoten op een gebrek aan openheid. Geef het koppel/hulpvragers voldoende tijd en ruimte om hun verhaal te doen.

Bij het luisteren peil je als hulpverlener best ook naar de **oplossingen** die de hulpvrager zelf ziet of de **voorstellen** die hij/zij heeft om de situatie draaglijker te maken.

- Toon jouw **openheid** en **(h)erkenning voor het onrecht dat de cliënt wordt aangedaan**, maar overdrijf hier niet in. Houd je emoties in bedwang om het koppel niet af te schrikken. Het is een evidentie maar we vermelden het nog even: angst van de hulpverlener kan de angst van de hulpvrager versterken en het probleem nog meer uitzichtloos doen lijken.

› De kaders van de cliënt

- **Hou rekening met het feit dat de familiebanden voor veel gemengde koppels, belangrijk is, en velen geen permanente breuk wensen.** Als hulpverlener kan je van mening zijn dat een koppel perfect kan bestaan of overleven los van de familie, en kan je ertoe geneigd zijn om je cliënten zo snel mogelijk de breuk te doen verwerken en aanvaarden. Hou in dat geval vooral rekening met de wensen van je cliënten. Het kan goed zijn dat zij de banden met de familie ontzettend hoog inschatten en pas volledig gelukkig zullen zijn eens deze hersteld zijn. Denk, met andere woorden, mee in functie van de kaders van je cliënten en hoe zij tegenover familie staan.
- Een andere, evidente, tip is dat de hulpverlener zijn eigen ideeën over het belang van de familie in de relatie best achterwege laat. We vermelden dit, want uit onze bevraging blijkt dat er vaak verschillende visies kunnen bestaan tussen het koppel en de hulpverlener over de rol die de familie moet innemen in 'het geluk' van het koppel.

› Vooroordelen vermijden

- Zet je **vooroordelen** opzij, elke partner is immers uniek en elk (liefdesverhaal) is apart. Vaak denken hulpverleners, leerkrachten en anderen dat een verstoting van een kind wegens een gemengde relatie vooral typisch voor minderheden is. Dit klopt niet! Het is belangrijk de familiale weerstand niet als een louter cultureel fenomeen te zien en te culturaliseren. Het is ook belangrijk dat het koppel hier op een genuanceerde wijze naar kijkt. Bij een 'etnisch/religieus gemengd' stel kunnen dezelfde problemen, vragen, twijfels spelen als bij een 'gewoon' stel. Niet alles hoeft over **cultuur** te gaan.

› Voorzichtigheid & privacy

- Behandel de vraag van het koppel met de nodige **voorzichtigheid en respect voor hun privacy**. Dit klinkt evident, maar vooral bij minderjarige hulpvragers (in schoolcontext) komt het vaak voor dat ouders (en/of ander onderwijspersoneel) worden ingelicht over de situatie van de jongere. Dit werkt veelal averechts aangezien de ouders betrokken partij zijn en vaak de druk nog meer zullen opvoeren eens ze weten dat hun zoon/dochter bij externen hulp is gaan vragen. Een gezond evenwicht in ambtstgeheim (onderwijspersoneel) en pragmatisme is dus een must.
- **De juiste woorden kiezen:** soms is het ook een kwestie van bewoordingen. Zorg er vooral voor dat ze hun situatie niet als uitzonderlijk blijven zien, maar dat dit als een normaal fenomeen wordt gekaderd – een conflict dat vele koppels meemaken. Zo voelt het koppel zich wat meer gerustgesteld en versterkt in haar situatie.

› Expertisevorming

- Als je als hulpverlener van mening bent dat je **kennis ontbreekt over het thema**, zoek die kennis dan op. Als hulpverlener kan je je cliënten ook doorverwijzen naar andere, meer ervaren, hulpverleners.

“Ik vond het vreemd dat de begeleiders me aanraade om weg te gaan van huis, om naar een vluchthuis te gaan. Ze was bang dat de discussies en ruzie met mijn ouders gevaarlijke konden zijn en dat ik beschermd moest worden. Die reactie vond ik eigenlijk zeer vervelend, alsof mijn ouders onmenselijk zijn. Gelukkig heb ik nadien een andere begeleider gehad die mij niet dergelijke voorstellen deed.”
(**Zahida**, 27 jaar, Pakistaanse vrouw, samen met Turkse man)

- Het is belangrijk dat je een **vertrouwensband** opbouwt met het koppel en ze eventueel in contact brengt met **andere koppels in gelijkaardige situaties**. Vaak denken koppels/personen dat ‘toch niemand extern hen kan helpen omdat ze het toch niet begrijpen’. Geef de hulpvragers mee dat zij niet de enige zijn. Het is belangrijk dat ze te horen krijgen dat deze gevoelens begrijpelijk zijn, gezien hun evt. ervaringen en de bestaande beeldvorming over de hulpverlener/hulpverlener. Bespreek gerust met de hulpvrager wat zij nodig achten om het vertrouwen te versterken.

BIEDEN VAN MOGELIJKHEDEN EN HULPBRONNEN

Hulp kan heel uiteenlopende vormen aannemen. Belangrijk is dat je als hulpverlener een **waaiër aan mogelijkheden/hulpbronnen** biedt en de hulpverlener niet dwingt om bepaalde beslissingen of acties te ondernemen. Het is ook hier belangrijk om te weten in welke fase de hulpvrager(s) zich bevindt: *is er al gesproken met het thuisfront/dichte familie over de relatie, of is er nog niets verteld, zijn er al pogingen gedaan om tussenpersonen in te schakelen, zo ja, welk effect heeft dit gehad...*

› Bewustmaking & beter zicht op de situatie verkrijgen

- Het **begrijpen** van de situatie van de ouders en dichte familie is belangrijk. Je kan de hulpvrager helpen om de reactie of weerstand van ouders en dichte omgeving te **duiden**. *Waar komt deze vandaan? Waarom reageren de ouders op de manier waarop ze doen?* Je kan als hulpverlener, met ander woorden, een belangrijke rol spelen in het **bewustmakingsproces van de familiedynamieken**. Dit zal je cliënt helpen een beter zicht te krijgen op de situatie.
Vragen die hierbij kunnen beantwoord worden zijn: *Wat zijn de wensen van de cliënt, de wensen van de ouders, wat is een ramp voor haar/hem en waarom? Hoe zijn de intrafamiliale relaties van de hulpvrager?*
- **Sta open voor de verschillende strategieën** – ook al druisen ze in tegen wat meestal als ‘goede oplossing’ wordt gedacht. Een open gesprek met de ouders werkt niet altijd. Soms is stilte en afstand juist de weg tot een oplossing, en is het inschakelen van tussenpersonen te verkiezen boven de directe aanpak. Ga met het koppel na hoe groot het conflict is, vraag aan de betroffene persoon hoe in het verleden grote familieruzies werden opgelost etc...
- Zorg ervoor dat je zicht krijgt op mogelijke **loyaliteitsconflicten** (tussen de ouders en het kind). Het moeten kiezen tussen twee partijen die het beste met iemand voorhebben, aan de ene kant de *partner* en andere kant de *ouders/dichte familie*, kan leiden tot verstoorde relaties en frustraties. Deze conflicten leven vaak onbewust en onderhuids, worden ervaren door zowel de ouder(s) als door jongeren en worden ervaren zodra er een onevenwicht wordt ervaren in het ‘geven en nemen’. Laat je cliënt hierover nadenken en reflecteren hoe hij of zij zich verhoudt tot haar ouders: *waartoe ben ik bereid in (toe) te geven, voor mijn ouders, voor mijn partner en voor mezelf*. Op die manier stelt de hulpvrager zijn/haar loyaliteit duidelijk (en kan er verder onderhandeld worden).

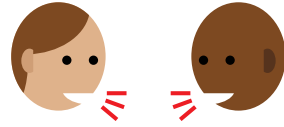
› Geruststellen & realistisch blijven

- Een **geruststellend** gesprek kan wonderen doen. Geef aan dat na een tijdelijke breuk in de meeste gevallen verzoening en aanvaarding volgt en dat de situatie van het koppel verre van uitzonderlijk is. Zo geef je een breder perspectief aan het koppel en stel je hen gerust. Zo'n perspectief is zeker nodig op momenten dat het koppel denkt dat de situatie nooit goed zal komen. Probeer dus samen met je cliënt een **traject** uit te stipelen. Je kan uitleggen dat de situatie waarin hij of zij zit niet uniek is en dat dergelijke discussies nog bestaan. Dit kan **geruststellend** werken voor de hulpvrager. In geval je nog andere gemengde koppels hebt ontmoet die met weerstand geconfronteerd worden, kan je hiernaar verwijzen (zonder in details te treden) om aan te tonen dat zij niet de enige zijn (en jij als hulpverlener ervaring hebt met de thematiek).
- Let wel, soms is de situatie **niet snel/makkelijk op te lossen**: sommige ouders kunnen het niet 'dragen' of aanvaarden dat hun kind koos voor een partner die niet binnen de gewenste patronen valt. Maar ook koppels kunnen zichzelf afschermen van elke vorm van communicatie om tot een middenweg te komen. Blijf dus ook **realistisch** bij het feit dat er sommige situaties jaren kunnen aanslepen. Ook een onopgeloste situatie is een

mogelijke uitkomst. Vaak heeft dat met verschillende elementen te maken en hoeft dat niet in te houden dat het koppel of de ouders falen. Blijf dus de **menselijke processen** hierin benadrukken. Het kan het zelfrespect van het koppel of van de ouders wegnemen wanneer ze blijven tegen een muur botsen. **Als er geen onderhandeling mogelijk is, moet men niet blijven proberen.**

› **Praten helpt, met anderen, met je partner, maar ook met andere koppels**

- Het is nodig om de hulpvrager(s) duidelijk te maken dat **praten** belangrijk is: niet enkel met de partner maar ook met anderen die ze sterk vertrouwen en waar zij zich goed bij voelen. Bij een breuk met de ouders/dichte familie kan je het koppel ook aanmoedigen om de netwerken uit te bouwen opdat er geen gevoelens van ontredde-ning of complete uitzichtloosheid naar verzoening de kop opsteken. Geef aan dat praten gevoelens van eenzaamheid en machteloosheid kunnen verminderen.
- Je kan koppels aanmoedigen communicatiekanalen open te houden. Mee helpen denken aan **communicatietips, communicatiemogelijkheden** (met ouders/familie) kan een grote steun betekenen voor de cliënt die vaak de bomen door het bos niet meer ziet.
- Ondersteuning in de **weerbaarheid** van je cliënt kan nuttig zijn. Probeer via rollenspel gesprekken in te oefenen die versterkend kunnen werken: over de situatie zelf, hoe zij ernaar kijken, hiermee omgaan, zich erbij voelen,.... Je kan de cliënt(en) ook mogelijkheden aanreiken om te **ontspannen** wanneer dit niet zou lukken, gezien de emotionele stress. Je kan als tip meegeven dat ze andere gemengde koppels kunnen contacteren die hierover willen praten. Vaak durft de hulpvrager deze stap niet te zetten. **Ervaringsuitwisseling** werk heel positief voor koppels en neemt het foute beeld dat ze alleen zijn grotendeels weg. Als organisatie of vereniging kan je met andere organisaties ook 'gemengde' koppels bij elkaar brengen in het kader van een evenement of een **steungroep voor (h)erkenning**.

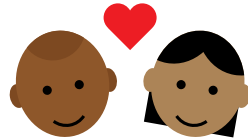
› Zoeken naar bemiddelaars

- **Bemiddelaars** kunnen soelaas bieden. Vraag of er reeds bemiddeld is en op welke manier, door wie en met welk resultaat. Indien dit nog weinig gebeurd is, laat je de hulpvrager(s) hierin **autonoom beslissen**. Soms is het goed niet te werken met een externe bemiddelaar, maar met iemand die zowel de ouders als de jongere kennen en vertrouwen (zoals een familielid of een dichte vriend).

Een externe bemiddelaar kan soms veel weerstand oproepen omdat ouders het conflict liever 'privé' houden. Dit is in het bijzonder zo wanneer de bemiddelaar als een externe wordt gezien. Een bemiddelaar met dezelfde etnische achtergrond kan echter ook een probleem vormen, in het bijzonder wanneer er gevreesd wordt dat hij de situatie van het gezin bekend zou kunnen maken. Ouders (en ook de koppels zelf) zijn immers vaak bang 'de vuile was buiten te hangen'.

› Koppelidentiteit versterken

- Ga na **hoe sterk de relatie is en hoe het koppel met de verstoting** omgaat. Het is belangrijk mogelijke spanningen tussen het koppel bespreekbaar te maken en hen aan te moedigen begrip op te brengen voor elkaars positie. Zo'n familiebreuken kunnen erg zwaar doorwegen op het koppel, en het is belangrijk dat ze dit proces samen meemaken en de verstoting op dezelfde wijze kunnen kaderen.
- Het koppel heeft het meestal lastig als de externe druk tussen hen begint te spelen. Dat is het moment waarop koppels vaak aankloppen bij de hulpverlening. Dit kan soms na jaren van strijd zijn. Men kan dan het koppel bewustmaken van de druk die de relatie kan bemoeilijken. Dit inzicht geeft meestal wat opluchting, aangezien het koppel lang onderhevig kan zijn aan de externe druk om zichzelf als een legitieme relatie te laten aanvaarden.
- Hier is het van belang om het koppel te **versterken**: hen terug herinneren aan hetgeen hen bij elkaar bracht. Bijvoorbeeld: hun ontmoeting, liefdesverhaal, hun verleden, gezamenlijke hobby's, een gemeenschappelijke kinderwens etc. Dit zijn zaken die het koppel identificeren en vaak vergeten worden omwille van alle omgevingsdruk en bijhorende stress. Met andere woorden: hun **koppelidentiteit** moet soms terug worden versterkt, om de omgevingsdruk beter aan te kunnen. Wanneer je een sterke koppelidentiteit hebt, sta je sterker in je schoenen wanneer je met je omgeving in communicatie treedt.

› Ouders en andere gezinsleden

- Hoewel ouders zelden beroep doen op de hulpverlening in deze context, is het belangrijk dat bij **hulp aan de ouder(s)** deze de **erkenning** krijgen omtrent hun bezorgdheden of de manier waarop ze gekwetst werden. Vaak verwijten ze zichzelf dat ze hun kind 'verkeerd' zouden hebben opgevoed. Tracht duidelijk te maken dat deze verwijten vooral kwetsend zijn en niet constructief.

Ouders zijn ook bang voor eventuele negatieve reacties van andere familieleden of dichte omgeving. Deze cirkelredenering doorbreken en hen aanzetten tot positief denken en communiceren vormt een ware uitdaging en kan hun weerbaarheid versterken. Zet de ouder(s) aan om zelf hulpbronnen op te zoeken, mensen die ze kunnen vertrouwen en waar ze hun verhaal bij kwijt kunnen. Erover (kunnen) spreken is van heel groot belang en komt de verwerking van de situatie ten goede. Ook onderlinge communicatie tussen de ouders is onontbeerlijk om de cirkelredenering te kunnen doorbreken. Je kan polsen naar hoe de communicatie onderling tussen de ouders is, en daarop inspelen en hen stimuleren om hierover met elkaar te spreken.

Machteloosheid, hulpeloosheid, paniecreactie en doemdenken doorbreken. Het is deze machteloosheid die soms ouders ertoe kan aanzetten om hun zoon of dochter een andere oplossing op te dringen (bijvoorbeeld: gedwongen huwelijk, dreigen te onterven...).

Ouders denken soms dat hun kind, dit als reactie tegen hen doet, of zoeken soms het antwoord op de 'waaromvraag'. Het is dan belangrijk om de ouders duidelijk te maken dat de waaromvraag vaak tot meer onbegrip en druk en tot weinig antwoorden leidt. Het is eerder belangrijk om te kijken hoe iedere partij dit samen kan dragen en elkaar beter kan helpen. Ook de kinderen denken dat hun ouders zich verzetten om geen reden, of enkel omwille van de omgeving. Het is van belang om te komen tot gemeenschappelijke bezorgdheden, die hen weer kan samenbrengen.

Vergeet hierbij niet te polsen naar de **andere kinderen van het gezin**. Ook zij ervaren vaak de gevolgen van deze conflicten en worden vaak vergeten. Wijs je cliënt hierop en beslis samen of ze in de coaching-gesprekken zullen worden betrokken. Broers en zussen kunnen extra schuldgevoelens worden ingeprikt wanneer ze hun broer/zus steunen in hun keuze. Zij kunnen onder druk gezet worden om zich te bewijzen (als tegenstander van de relatie) en de situatie 'goed' te maken door zeker niet te kiezen voor een gemengde relatie. In bepaalde gevallen is dit een gevoel dat leeft, in andere situaties kan dat een reële druk zijn.

Bronnenlijst

- **Babazia, N.**, 2001, Huwelijk en partnerkeuze bij Noord-Afrikaanse migranten: gemengde huwelijken, niet-gepubliceerd thesisonderzoek. Katholieke Universiteit Leuven
- **Casier, M. & Peene, N., Zemni, S.**, 2006, Studie naar de factoren die de vrijheid van keuze van een echtgenoot beperken, bij bevolkingsgroepen van vreemde oorsprong in België. Onderzoeksrapport. Centrum voor Islam in Europa, Ugent
- **Clycq, N.**, 2009, Van keukentafel tot God. Belgische, Italiaanse en Marokkaanse ouders over identiteit en opvoeding, Uitgave: Antwerpen/Apel-doon: Garant
- **Dubbs, S.**, 2011, Parent-offspring conflict over mate choice. Rijksuniversiteit, Groningen, Nederland
- **Fryer, Jr., Roland G.**, 2007. "Guess Who's Been Coming to Dinner? Trends in Interracial Marriage over the 20th Century". *Journal of Economic Perspectives* 21 (2): 71–90. doi:10.1257/jep.21.2.71. Zie ook wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Interracial_marriage_in_the_United_States#cite_
- **Gurung, R., & Duong, T.**, 1999, Mixing and matching: Assessing the comitants of mixed ethnic relationships, 16, *Journal of Social & Personal Relationships*
- **Hondius, D.**, 1999, Gemengde huwelijken, gemengde gevoelens. Aanvaarding en ontwijking van etnisch en religieus verschil in Nederland sinds 1945. SDU Uitgevers, Den Haag, Nederland
- **Huijnk, W.**, 2011, family life and ethnic attitudes. The role of the family for attitudes towards intermarriage and acculturation among minority and majority groups. Universiteit Utrecht, Nederland
- **Kalmijn, M., & van Tubenbergen, F.**, 2006, Ethnic intermarriage in the Netherlands: confirmations and refutations of accepted insights, 22:371–397, in *European Journal of Population*
- **Kalmijn, M.**, 1998, Intermarriage and homogamy: Causes, Patterns, Trends. *Annual Review of Sociology*, 24: 395-421.
- **Maly, I.**, 2007, de parasiet van de Taal. Over beeldvorming en hulpverlening. Online: <http://www.flw.ugent.be/cie/CIE2/maly7.htm>

Literatuurtips & film

- *Ayla en Hugo. Een liefde in Amsterdam.* Van de auteurs Deniz, N. en Snel, G, 2011, De Bezige Bij, Amsterdam
- *Hajar en Daan.* Anker R., 2004, Querido, Amsterdam
- *Grenzeloze liefde: Westerse vrouwen over hun Arabisch-islamitische huwelijk.* Rozema, Hanneke, 2005, Bulaaq, Amsterdam
- Ramirez, F., 2010, Ethnic identity among ethnically mixed adolescents in the Netherlands. Amsterdam: Universiteit Amsterdam, (scriptie, Nederlandstalig)
- *Turquaze.* Een Film van Kadir Balci, 2010, België:
<http://www.turquazethemovie.com/>

Woordenlijst

Etniciteit is net zoals *gender* een ordeningsprincipe. Het woord komt van Grieks *ethnikos* “behorende tot een *ethnos* (volk)” en verwijst naar een sociaal-culturele identiteit, die een bepaalde groep mensen of een aantal bevolkingsgroepen verbindt. De leden van deze bevolkingsgroepen identificeren zich met gezamenlijke factoren, zoals *nationaliteit*, *familiebanden*, *religie*, *taal*, *cultuur of geschiedenis*. Het gemeenschappelijke “erfgoed” vormt de etniciteit.

Etniciteit kan niet herleid worden tot louter verschillen in huidskleur, cultuur, maar is een sociale constructie van de ‘ander’ via opvoeding, beeldvorming, media, onderwijs.... Net als bij *gender* staat deze constructie in het teken van machtsverhoudingen en regelt ze de toegang tot maatschappelijke hulpbronnen en posities.

Colofon

Auteur

Fatma Arikoglu

Met dank aan

- Jamal, Sultan, Tim, Fatiha, Mina, Zehra, Rukhsana, Ümit, Sarah, Amina, Reyhan, Emel, Nadia, Emel, Meyrem, Meryem, Tugba, Hans, Remco en Nella.
- Nadia Fadil, Marlies Casier, Nella van den Brandt, Birsen Taspinar, Elisa Wittevrongel, Annelies Van Hamme, Veerle Soetaert, Meyrem Almaci, Ümit Karanfil, Thomas Demyttenaere, Lies Verhetsel en Sultan Balli voor hun hulp bij de realisatie van dit cahier.

Grafisch ontwerp

Bart Rylant — Studio Hert

Dit is een publicatie van

ella – kenniscentrum gender en etniciteit
Koningsstraat 136
1000 Brussel
www.ellavzw.be

Verantwoordelijke uitgever

ella – kenniscentrum gender en etniciteit
Koningsstraat 136
1000 Brussel

Met de steun van

Met steun van de
Vlaamse overheid

